15. הפטרת בא (ירמיהו מו 13-28)

יג. הַדָּבָר֙ אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֔ר יְהוָ֖ה אֶל־יִרְמְיָ֣הוּ הַנָּבִ֑יא לָב֣וֹא נְבוּכַדְרֶאצַּ֗ר מֶ֚לֶךְ בָּבֶ֔ל לְהַכּ֖וֹת אֶת־
אֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃

לָבוֹא: שיבא.

ייתכן שבשעה שנאמרה הנבואה טרם ארגן נבוכדנצר את מסעו. אם כן, מתעצמת משמעות נבואתו של ירמיהו, הקובעת מראש אירוע שטרם החל להתממש בפועל.

רש״י: זו מכה שנייה שהחריב נבוכדנצר את מצרים בשנת עשרים ושבע למלכו (יחזקאל כט) כמו ששנינו בסדר עולם:

יד. הַגִּ֤ידוּ בְמִצְרַ֙יִם֙ וְהַשְׁמִ֣יעוּ בְמִגְדֹּ֔ל וְהַשְׁמִ֖יעוּ בְּנֹ֣ף וּבְתַחְפַּנְחֵ֑ס אִמְר֗וּ הִתְיַצֵּב֙ וְהָכֵ֣ן לָ֔ךְ
כִּֽי־אָכְלָ֥ה חֶ֖רֶב סְבִיבֶֽיךָ׃

נֹף: היא מֶמְפִּיס, עיר במצרים העתיקה על הגדה המערבית של הנילוס.

תַּחְפַּנְחֵס: דָּפְנָה או תַּפַנְחֵס: עיר במצרים העתיקה על הגדה המזרחית של הנילוס, הקרובה ביותר לארץ ישראל. שם יוגלה ירמיהו.

אִמְרוּ הִתְיַצֵּב וְהָכֵן לָךְ: אתה פרעה, מלך מצרים.

טו. מַדּ֥וּעַ נִסְחַ֖ף אַבִּירֶ֑יךָ לֹ֥א עָמַ֖ד כִּֽי יְהוָ֥ה הֲדָפֽוֹ׃

טז. הִרְבָּ֥ה כּוֹשֵׁ֖ל גַּם־נָפַ֣ל אִ֑ישׁ אֶל־רֵעֵ֣הוּ וַיֹּאמְר֗וּ קוּמָה֙ וְנָשׁ֣וּבָה אֶל־עַמֵּ֔נוּ וְאֶל־אֶ֖רֶץ
מוֹלַדְתֵּ֑נוּ מִפְּנֵ֥י חֶ֖רֶב הַיּוֹנָֽה׃

חֶרֶב הַיּוֹנָה: (בינוני קל, נקבה, שורש: ״ינה״). חרבם המשמידה של הכשדים.

יז. קָרְא֥וּ שָׁ֖ם פַּרְעֹ֣ה מֶלֶךְ־מִצְרַ֑יִם שָׁא֖וֹן הֶעֱבִ֥יר הַמּוֹעֵֽד׃

קָרְאוּ שָׁם: הם יקראו אז.

פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שָׁאוֹן הֶעֱבִיר הַמּוֹעֵד: החמיץ נבוכדנצר (= שָׁאוֹן) את הזמן, איחר את המועד. עבדי פרעה מבקשים להרגיע את מלכם.

יח. חַי־אָ֞נִי נְאֻם־הַמֶּ֣לֶךְ יְהוָ֣ה צְבָא֗וֹת שְׁמ֔וֹ כִּ֥י כְתָבֹ֖ר בֶּהָרִ֑ים וּכְכַרְמֶ֖ל בַּיָּ֥ם יָבֹֽוא׃

חַי אָנִי: בחיי הנצחיים.

יָבוֹא: הנושא הוא המועד שבפסוק הקודם. חלף היום שקבע נבוכדנצר, אבל יומי אינו עבר.

לשון שבועה על פי התרגום ורש״י: כִּי כְּתָבוֹר בֶּהָרִים - כי כאשר דבר אמת הוא שתבור קבוע בהרים והר הכרמל על הים, כן באמת יבא הדבר הזה על מצרים.

יט. כְּלֵ֤י גוֹלָה֙ עֲשִׂ֣י לָ֔ךְ יוֹשֶׁ֖בֶת בַּת־מִצְרָ֑יִם כִּי־נֹף֙ לְשַׁמָּ֣ה תִֽהְיֶ֔ה וְנִצָּתָ֖ה מֵאֵ֥ין יוֹשֵֽׁב׃

וְנִצָּתָה: שורש ״יצת״.

כ. עֶגְלָ֥ה יְפֵֽה־פִיָּ֖ה מִצְרָ֑יִם קֶ֚רֶץ מִצָּפ֣וֹן בָּ֔א בָּֽא׃

האסון שבא מן הצפון מתקדם בבטחה.

עֶגְלָה יְפֵה-פִיָּה מִצְרָיִם: לשון חיבה המתאימה לעובדי האל אפיס השייך לפנתאון המצרי.

יְפֵה-פִיָּה: שם תואר כפול המבטא סופרלטיב, כמו לדוג׳ המילה ירקרק. לפי הכלל, המילה הזאת הייתה אמורה להיות ללא מקף. לשון זכר יְפֵהפֶה ולשון נקבה יְפֵהפָה. היו״ד שב-פִּיָּה מבטא הבעה קלה יותר.(Epenthesis)

כא. גַּם־שְׂכִרֶיהָ בְּקִרְבָּהּ כְּעֶגְלֵי מַרְבֵּק כִּי־גַם־הֵמָּה הִפְנוּ נָסוּ יַחְדָּיו לֹא עָמָדוּ כִּי יוֹם אֵידָם בָּא עֲלֵיהֶם עֵת פְּקֻדָּתָם:

כב. קוֹלָהּ כַּנָּחָשׁ יֵלֵךְ כִּי־בְחַיִל יֵלֵכוּ וּבְקַרְדֻּמוֹת בָּאוּ לָהּ כְּחֹטְבֵי עֵצִים:

קַרְדֻּמוֹת: הקרדום אינו כלי מלחמה. נראה כי הנביא מבקש לתאר ניצחון קל ומהיר של הכשדים על מצרים. ייתכן גם שהוא רומז לאסטרטגיה צבאית שאינה מוכרת לנו כיום.

כג. כָּרְתוּ יַעְרָהּ נְאֻם־יְהוָה כִּי לֹא יֵחָקֵר כִּי רַבּוּ מֵאַרְבֶּה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר:

כִּי לֹא יֵחָקֵר: יער בלתי חדיר, צבא מצרים משול ליער.

כִּי רַבּוּ מֵאַרְבֶּה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר: חיילי מצרים רבים, אך חיילי הכשדים רבים מהם.

כד. הֹבִישָׁה בַת־מִצְרָיִם נִתְּנָה בְּיַד עַם־צָפוֹן:

כה. אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פוֹקֵד אֶל־אָמוֹן מִנֹּא וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־ אֱלֹהֶיהָ וְעַל־מְלָכֶיהָ וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל הַבֹּטְחִים בּוֹ:

אָמוֹן: האל המקומי של העיר תֵּבַאי, בירת מצרים העתיקה.

נֹא: העיר תֵּבַאי.

כו. וּנְתַתִּים בְּיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד־עֲבָדָיו וְאַחֲרֵי־כֵן תִּשְׁכֹּן כִּימֵי קֶדֶם נְאֻם־יְהוָה:

וְאַחֲרֵי כֵן תִּשְׁכֹּן כִּימֵי קֶדֶם: תהיה שלווה אחרי הפורענות.

כז. וְאַתָּה אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל־תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁעֲךָ מֵרָחוֹק וְאֶת־זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַחֲרִיד:

יַעֲקוֹב: כתוב מלא ו׳.

כח. אַתָּה אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה כִּי אִתְּךָ אֲנִי כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל־ הַגּוֹיִם | אֲשֶׁר הִדַּחְתִּיךָ שָּׁמָּה וְאֹתְךָ לֹא־אֶעֱשֶׂה כָלָה וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ:

וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ: יונתן בן עוזיאל: וְשֵׁיצָאָה לָא אֲשֵׁיצִינָךְ: לעולם לא אשמידך.

מורה הנבוכים א, נד: ... **שאלו השלש עשרה מדות כלם מדות רחמים, בלתי אחת** (שלוש עשרה המידות נתפסות כמידות של רחמים. אולם אחת מהן נראית סותרת זאת) **והיא: פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל בָּנִים.**

כי אמרו וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה, ענינו 'ושרש לא ישרש' (השורש הרוחני של החטא אינו נעקר מיד), **כאמרו (ישע' ג 26): וְנִקְּתָה לָאָרֶץ תֵּשֵׁב.** (ציון תהיה נקיה (תתרוקן מתושביה) זמן רב, שממה מתמשכת: החטא אינו נעלם מיד).

ודע כי אמרו (שמות כ 4): פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל בָּנִים, אמנם <u>זה בחטא של עבודה זרה לבד לא בחטא אחר</u>, והראיה על זה אמרו בעשרת הדברות (שם) עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי, ולא יקרא שונא אלא עובד עבודה זרה לבד ('פוקד עוון אבות על בנים' נאמר רק לגבי חטא עבודה זרה, ולא בשאר עבירות). **כמו שאמר (דברים יב 31): כָּל תּוֹעֲבַת ה' אֲשֶׁר שָׂנֵא.** (השפעת עבודה זרה נמשכת גם על הבנים, אם הם ממשיכים באותה דרך. תרבות של שקר אמוני מייצרת תוצאות מתמשכות).

ניתן למצוא שני פסוקים אלו, כמעט בלשונם, בירמיהו ל 11-10.